

ALMAN ANONİM ORTAKLIKLAR HUKUKUNDA “KÜÇÜK ANONİM ORTAKLIKLAR VE ANONİM ORTAKLIKLAR HUKUKUNUN KURALSIZLAŞTIRILMASI HAKKINDA KANUN” İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Veliye YANLI*

Alman Anonim Ortaklıklar Hukuku zamanla adeta bir “kanun reformları hukuku” haline gelmiştir¹. Bu reform kanunlarından bir tanesi de, 10. 8. 1994 tarihinde yürürlüğe giren² “küçük anonim ortaklıklar ve anonim ortaklıklar hukukunun (kısmen) kuralsızlaştırılması hakkında kanun”dur (Gesetz für kleine Aktiengesellschaften und zur Deregulierung des Aktienrechts).

Almanya’da, imtiyaz alınması sisteminin (das Oktroisystem) terk edilmesinden ve tamamen denebilecek bir ölçüdeki liberalleşmeden sonra, 1884 yılında anonim ortaklıklar hukukunda yapılan değişiklik ile, kaldırılan devlet gözetiminin yerini doldurmak üzere “gözetim kurulu” (Aufsichtsrat) daha kuvvetli bir duruma getirilmeye çalışılmıştır. İlk defa 1931 yılında “Notverordnung” ile³, büyük ölçüde emredici kurallar ile düzenlenmiş olan bugünkü sistemin yolu açılmış ve 1937 tarihli Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu ile emredici düzenlemeye doğru bir eğilim başlamıştır. Bu Kanun’da halen yürürlükte olan 1965 tarihli Kanun’daki, anonim ortaklığın esas sözleşmesine (Satzung) sadece kanunun imkan verdiği çok istisnai ve dar bir alanda serbesti tanıyan hükme (APOK. § 23 f. 5) benzer bir düzenleme bulunmamasına rağmen, emredici bir şekilde oluşturulmuş teşkilat karşısında bir esas sözleşme özerkliğinin ağırlığından söz etmek mümkün değildi. Çünkü organlar arasındaki yetki ve görev dağılımı ve de teşkilat konusundaki hükümler esas sözleşmeyi yapan kişilere bir takdir alanı tanımamakta idi. 1965 tarihli Kanun ise, daha da katı bir düzenlemeyi içermektedir. Anonim ortaklıklar hukuku alanında, artan bir şekilde esnekliği ortadan kaldıran düzenlemelerde ilk yumuşama, küçük çapta da olsa 1994 yılında yürürlüğe giren ve yukarıda sözü geçen “küçük anonim ortaklıklar”a ilişkin kanun ile başlatılmıştır⁴. Bu kanunun içeriğini, Alman işletmelerinin özkaynak temini ve anonim ortaklıklar hukukunun kısmen de olsa

* İ. T. Ü. İşletme Fakültesi Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ CLAUSSEN, “Die vier aktienrechtlichen Änderungsgesetze des 12. Deutschen Bundestages Reform oder Aktionismus?”, AG 1995 s. 163 vd., aynı yazar “Wie ändert das KonTraG das Aktiengesetz”, DB 1998 s. 177; K. SCHMIDT, Gesellschaftsrecht, 3. Aufl., Köln. Berlin. Bonn. München 1997, s. 774.

² Bundesgesetzblatt I Nr. 52, tarih 9. 8. 1994, s. 1961 vd.

³ I. Dünya Savaşı’ndan sonraki iktisadi kriz sonucunda, pay sahiplerinin haklarının çeşitli şekillerde ellerinden alınması, anonim ortaklıklar hukukunda küçük çapta da olsa bir reform yapılmasını gerekli hale getirmiştir, bkz. K. SCHMIDT, s. 771.

⁴ SPINDLER, “Deregulierung des Aktienrechts?”, AG 1998 s. 53, 55.

kuralsızlaştırılması, diğer bir ifade ile anonim ortaklıklar hukukuna ilişkin düzenlemenin yumuşatılması ve uygulama alanının daraltılması oluşturmaktadır.

Uluslararası alanda karşılaştırıldığında, orta ölçekli Alman işletmelerinin özkaynak oranlarının yabancı işletmelerin çok altında olduğu görülmüştür. Bunun nedeni de, sadece anonim ortaklık tipinin, sermaye piyasasından özkaynak temin etmeye imkan tanınması oluşturmaktadır⁵. Anonim ortaklıklar ise, küçük ve orta ölçekli işletmelerde tercih edilen bir ortaklık tipi değildir. Zira anonim ortaklıklar hukukunun, büyük çaptaki halka açık ortaklıklar düşünülerek ayrıntılı bir şekilde yapılmış olması dolayısıyla⁶, küçük ya da orta ölçekli ve şahıs unsurunun ağır bastığı anonim ortaklıklar (personalistisch geprägte Aktiengesellschaften) açısından elverişli bir düzenleme olduğu söylenemez. Çünkü bu düzenleme, mükemmelliyetçi bir zihniyetle yapıldığı ve emredici kurallar içerdiği için, esnek olmaktan uzaktır. Bu nedenle de sözü edilen işletmelerin hemen hepsi, anonim ortaklık yerine limited ortaklık tipini tercih etmekteydiler⁷. Böylece limited ortaklıklar bir taraftan borsada özkaynak temin etme imkanından vazgeçmek zorunda kalırken, diğer taraftan da ekonomik alanda merkezi yoğunlaşmaya gidiyorlar ve sadece kendi sermayeleri ile yetinmeye çalıştıkları için bir kriz halinde çareyi kardeş işletmelerden birine katılmakta buluyorlardı.

Albach ve Lutter'in öncülüğünde oluşturulan bir çalışma grubu, mevcut durumun nedenlerini ve değiştirilmesi için ne yapılması gerektiğini araştırmış ve bir çözüm teklifinde bulunmuştur. Bu araştırma sonucunda işletmeleri, anonim ortaklık yerine limited ortaklığı tercih etmeye yönelten çeşitli nedenler tespit edilmiştir. Bunlar, limited ortaklıktaki esas sözleşme özerkliğinden, onun basit ve açık bir şekilde teşkilat yapısına sahip olmasına, ortakların ortaklık üzerindeki hakimiyeti, diğer bir ifade ile etkin olma imkanına⁸ ve işletmede çalışan işçilerin yönetime katılmaları konusundaki düzenlemelere⁹ kadar uzanan geniş bir alana yayılmaktadır. Çoğu işletmelere, bir sistemden diğerine

⁵ PRIESTER, "Die kleine AG - ein neuer Star unter den Rechtsformen?", BB 1996 s. 333.

⁶ KINDLER, "Die Aktiengesellschaft für den Mittelstand - Das Gesetz für kleine Aktiengesellschaften und zur Deregulierung des Aktiengesetz", NJW 1994 s. 3041; LUTTER, "Die kleine Aktiengesellschaft - ein Angebot an die Praxis", FS Vieregge, s. 603.

⁷ Bununla birlikte, limited ortaklıklar tarafından işletilen büyük işletmelere de rastlanmaktadır, K. SCHMIDT, s. 768.

⁸ Organların oluşturulması ve işlevleri açısından, limited ortaklıklar ile anonim ortaklıklar arasında benzer yanlar bulunmakla birlikte, organların birbirleri ile ilişkileri konusunda önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Anonim ortaklıklarda büyük ölçüde, organlar arası güç dağılımının eşitliğinden söz edilirken, limited ortaklıklarda ise ortaklar, müdürler karşısında üst organ olarak bariz bir ağırlığa sahiptir. Bu konuda dikkati çeken en önemli özellik, müdürlerin, ortaklık esas sözleşmesi ya da ortakların kararı ile getirilen sınırlamalara tabi olmalarıdır. Bu sınırlamalar ortaklığın idaresi konusunda bağlayıcı talimatları da içerebilir (ALOK. § 37 f. 1). Ayrıca, limited ortaklıkta esas sözleşme ile düzenleme yapma konusunda büyük bir serbesti söz konusudur (ALOK. § 45 f. 1), bkz. HUECK, Gesellschaftsrecht, 19. Aufl., München 1991, s. 353 vd.

⁹ Limited ortaklıklarda bir gözetim organının (Aufsichtsrat) oluşturulması sadece, işçilerin yönetime katılmalarının söz konusu olduğu ortaklıklarda ya da istisnaen özel bazı kanunlardaki düzenlemeler dolayısıyla zorunludur. Bunun dışında ise, böyle bir organ oluşturulması isteğe bağlıdır. Bu konuda bkz. K. SCHMIDT, s. 1103 vd. ; ZÖLLNER, BAUMBACH/HUECK GmbH-Gesetz, 16. Aufl., München 1996, § 52 N. 1 vd. ; YANLI, "Stichwort: Der Beirat der GmbH, DStR 1991 s. 1352 vd. Ayrıca bu organın oluşumu konusunda da, anonim ortaklıklar ile limited ortaklıklar arasında belirli farklar bulunmaktadır. Bu farklar da, daha önce belirttiğimiz gibi, limited ortaklıklara tanınan serbesti ve ortakların ortaklık yönetimi karşısındaki üstünlüğünden kaynaklanmaktadır, bkz. ZÖLLNER, § 52 N. 14 vd.

İşçilerin yönetime katılmaları konusundaki düzenleme emredicidir. Buna göre, limited ortaklıklarda yönetime katılma ancak, 500'den fazla işçi çalıştırılması halinde bir yükümlülük halini almaktadır (İÖK. § 77 f.1).

geçmek çok cazip gelmediği için *Albach ve Lutter*, bir ara çözüm oluşturmak üzere, pay senetleri borsada işlem gören büyük anonim ortaklıklar için düşünülmüş mevcut hukuk kuralları ile limited ortaklıkları düzenleyen kurallar arasında bir yerde yer alan bir ortaklık tipini dikkate alarak bir düzenleme yapılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir¹⁰. Bu tip, daha özel, ama hâlâ anonim ortaklık niteliğine sahip bir ortaklıktır¹¹. Bu düşünce CDU/CSU ve FDP tarafından 1990 yılında programa alınmış ve 1994 yılında kanunlaşarak yürürlüğe girmiştir.

Çıkarılan kanunun amacı, anonim ortaklıklara ilişkin düzenlemeyi küçük anonim ortaklıklar açısından bazı alanlarda yumuşatmak, diğer bir ifade ile uygulamamak ve anonim ortaklık tipini orta ölçekli işletmeler için küçük anonim ortaklıklara ilişkin özel düzenlemeler ile daha çekici hale getirmektir. Çünkü önceleri, genişlemek isteyen limited ortaklıklar yatırımlarını yabancı sermaye ile finanse etmek zorunda kalmakta, bu da yatırım yapmayı engelleyen çeşitli nedenlere yol açmaktaydı. Anonim ortaklıklar ise, ihtiyaç duydukları özkaynağı borsada temin edebilme imkanına sahiptirler. Ayrıca, anonim ortaklık yapısı aile ortaklıkları için de, payların aile üyeleri arasında sürekli olarak el değiştirmesini ve işletmenin bağımsızlığını temin etme açısından daha elverişli bir ortaklık tipidir.

Bu kanunda, tek kişi ile ortaklık oluşturulmasına, esas sözleşme özerkliğine ve genel kurul toplantılarının basitleştirilmesine ilişkin hükümler yanında, gereksiz formaliteleri kaldıran, sistematik açıdan düzeltmeler yapan ve sermaye piyasasının gereği olan bir takım düzenlemeleri içeren hükümlere de yer verilmiştir. Kısacası bu Kanun, anonim ortaklıklara ilişkin katı kuralların teleolojik bir düzeltmesidir. Diğer bir ifade ile, halka açık anonim ortaklıklar düşünülerek getirilmiş olan hükümlerin uygulanma alanının, küçük anonim ortaklıklar söz konusu olduğu takdirde sınırlandırılmasıdır. Kanundaki her düzenleme aynı önemde ve ağırlıkta değildir. Ayrıca bu kanun ile Alman Hukuku'nda ilk defa, pay senetleri borsada işlem gören ile bu imkandan faydalanmayan anonim ortaklıklar arasında bir ayırım yapılmaktadır.

Kanun'un "küçük anonim ortaklıklar" (kleine Aktiengesellschaft) şeklindeki başlığı, çarpıcı olmakla birlikte çok doğru bir ifade değildir. Çünkü burada önemli olan, anonim ortaklığın "küçük" ya da "büyük" olmasından ziyade, sermaye piyasasına katılmış olup olmamasıdır¹². Diğer bir ifade ile, anonim ortaklığın tespit edilebilir ölçüde pay sahibi bulunmasıdır¹³. Bunlar, aile anonim ortaklıkları olabilecekleri gibi, pazardaki payına, çalıştırdığı işçilerin sayısına ya da bilançosundaki rakamlara göre "büyük" ortaklıklar da olabilirler¹⁴.

Bununla birlikte bu tür limited ortaklıklarda dahi, ortaklar üst organ niteliğini muhafaza etmekte olup, müdürler ortakların talimatlarına tabidirler, HUECK, s.356.

¹⁰ Başka bir çalışma komisyonu ise (Zweiter Börsenmarkt), sermaye piyasasının körelmesine, anonim ortaklıklar hukukunda bir reform yaparak değil de, onun diğer ortaklıklara da açılmasını sağlayarak engel olmak istemiştir.

¹¹ Önerilen bu çözüm uyarınca anonim ortaklıklar üç tipe ayrılmaktadır (Drei-Stufen-Modell). Bunlar; özel anonim ortaklıklar (private Aktiengesellschaften), açık anonim ortaklıklar (offene Aktiengesellschaften) ve büyük anonim ortaklıklardır (große Aktiengesellschaften). Bu konuda bkz. HAHN, "Kleine AG", eine rechtspolitische Idee zum unternehmerischen Erfolg, DB 1994 s. 1659, 1661 vd.

¹² LUTTER, Das neue "Gesetz für kleine Aktiengesellschaften und zur Deregulierung des Aktienrechts", AG 1994 s. 429, 430.

¹³ K. SCHMIDT, s. 773.

¹⁴ LUTTER, AG 1994, s. 429, 430; K. SCHMIDT, s. 773.

Bu düzenleme ile yapılan değişiklikler şunlardır :

1. Tek Kişi Tarafından Anonim Ortaklık Kurulabilmesi İmkânı

Almanya'da kişileri, işletme açısından anonim ortaklık tipini seçmekten alıkoyan nedenlerden bir tanesi, bu ortaklığın kuruluşunda en az beş kişinin varlığının aranıyor olması idi¹⁵. Bir ortaklığın birden fazla kişi tarafından kurulmasının istenmesinin sebebi, hileli kuruluşların ve kısa sürede acze düşmelerin önüne geçmek olmakla birlikte, yapılan araştırma sonucu bu sayede bir korumanın sağlanamayacağı anlaşılmış¹⁶ ve dolayısıyla kanunda öngörülen bir değişiklik ile¹⁷ anonim ortaklıkların da tek kişi ile (Einpersonen-Gesellschaft) kurulabilmesine imkan tanınmıştır¹⁸. Bu "tek kişi" gerçek olabileceği gibi, tüzel kişi ya da tüzel kişiliği bulunmayan bir ortaklık ta olabilir. Böylece, yavrularını anonim ortaklık şeklinde oluşturmak isteyen konzernler için büyük kolaylık sağlanmıştır¹⁹.

Ortaklık sermayesinin oluşturulmasının temin edilmesi ve de kuruluşta asgari sayıda ortak aranmasından vazgeçilmesinin ortaya çıkarabileceği tehlikelerin önlenmesi amacı ile APOK. § 36 f. 2'e ikinci bir cümle eklenmiştir. Buna göre, tek kişi ile kurulan anonim ortaklıklarda kurucu kişi, nakdi sermaye payının talep edilen miktarını²⁰ aşan kısmı için bir teminat göstermek zorundadır. Görüldüğü üzere, tek kişiden ibaret olan kurucu için, sermaye payının tamamını ödemek zorunluluğu öngörülmemekte, sadece geri kalan kısmı ödeyeceğini garanti etmesi şartı getirilmektedir.

APOK. § 42'de, payların tamamının sadece tek kişiye ait olması ya da payların ortaklığın kendisi ile birlikte tek kişinin elinde toplanması halinde, bu durumun ve tek pay sahibinin adının, soyadının, mesleğinin ve de ikametgahının gecikmeden sicile bildirilmesi yükümlülüğü öngörülmüştür²¹. Bu hükmün amacı, mevcut ve gelecekteki ortaklık alacaklılarının korunmasıdır. Bu hüküm, sadece yeni kurulan tek kişi anonim ortaklıkları değil, öteden beri mevcut olanları da kapsamaktadır²².

2. Esas Sözleşme ile Düzenleme Yapma Özerkliğinin Artırılması

Kanun koyucu bu yöndeki bir düzenlemeyi iki konuda yapmıştır. Bunlardan bir tanesi yedek akçe ayrılmasına, diğeri ise pay senetlerinin verilmesine ilişkindir. APOK. § 58 f. 2'de, bilançonun, kâr-zarar hesabının ve yıllık raporun yönetim ve gözetim kurulları tarafından düzenlenmesi halinde, bunların yıllık kârın % 50'sini aşmamak üzere bir kısmını yedek akçe olarak ayırabilecekleri, ancak ortaklık esas sözleşmesinin bu yetkiyi genişletebileceği ve daha yüksek bir oran öngörebileceği gibi, bu oranı azaltabileceği de ifade edilmektedir. Pay senetleri borsada işlem gören anonim ortaklıklar-

¹⁵ LUTTER, AG 1994, s. 429, 430.

¹⁶ Bkz. PLANCK, "Kleine AG als Rechtsform-Alternative zur GmbH, GmbHRdsch. 1994 s. 501, 502.

¹⁷ Bu değişiklikler APOK. §§ 2, 36 f. 2, 42 ve 339 f. 1 b. 1'de yapılmıştır.

¹⁸ Zaten uzun zamandan beri "tek kişi anonim ortaklık"ların varlığı kabul edilmekte idi. Zira "saman adam kuruluşları"nda (Strohmanngründung) olduğu gibi, ortaklık kurulduktan sonra tüm payların tek bir kişinin elinde toplanması imkan dahilinde görülüyordu, bkz. KINDLER, NJW 1994, s. 3041, 3042.

¹⁹ CLAUSSEN, AG 1995, s. 163, 168.

²⁰ Nakdi kuruluşlarda pay bedellerinin en az dörtte birini ödeme zorunluluğu vardır (APOK. § 36a f. 1).

²¹ Paylarının bir kısmının devredilmesi dolayısıyla, anonim ortaklığın birden fazla pay sahibi bulunması halinin de bildirilmesi gerektiği yönünde bkz. LUTTER, AG 1994, s. 429, 434.

²² BLANKE, "Private Aktiengesellschaften und Deregulierung des Aktienrechts", BB 1994 s. 1505, 1506.

da²³, bu oranın sadece yükseltilmesine imkan tanınmıştır. Diğer bir ifade ile, bunlar dışında kalan anonim ortaklıklarda, ortaklık esas sözleşmesine konacak bir hüküm ile yönetim ve gözetim kurullarının bu konudaki yetkileri sınırlandırılabilir²⁴, hatta tamamen ellerinden alınabilecektir²⁵. Böylece, özel (privat) ya da şahıs unsurunun ağır bastığı (personalistisch bestimmte Aktiengesellschaften) anonim ortaklıklarda bu yöndeki kararın sadece genel kurul tarafından verilmesinin sağlanması mümkün olabilecektir²⁶.

Pay senetlerinin tek tek çıkarılması, verilmesi ve saklanması çok masraflı ve eziyetli olması dolayısıyla, çoğu anonim ortaklık birden fazla payı içeren toplu senet (Sammelurkunde) uygulamasına gitmiştir. Buna rağmen bazı pay sahiplerinin kendilerine her bir pay için ayrı senet verilmesini talep edebilecekleri, bu imkanı ortadan kaldıran ortaklık esas sözleşmesi hükmünün ya da kararın geçersiz olacağı öğretide baskın görüş olarak savunulmakta idi. APOK. § 10 f. 5, esas sözleşme ile, her bir pay için ayrı senet düzenlenmesine ilişkin hakkın sınırlandırılabilirliğini ya da tamamen ortadan kaldırılabilirliğini hükme bağlamıştır. Ancak, "işletmeler alanında kontrol ve şeffaflığın sağlanması" konusundaki Kanun (KonTraG) ile bu hükümde de bir değişiklik yapılarak, pay sahibinin katılımının (Anteil) senede bağlanmasını talep hakkının esas sözleşme ile tamamen ortadan kaldırılması ya da sınırlandırılmasına imkan tanınmıştır. Diğer bir anlatım ile, yeni düzenlemede, "tek tek payların senede bağlanması" şeklindeki ifade kaldırılarak, yerine "pay sahibinin katılımının senede bağlanması" ifadesi konmuştur. Buradaki "katılım"ın (Anteil) nası tespit edileceği 25. 3. 1998 tarihli "parça paylara ilişkin Kanun"^{27,28} (Gesetz über die Zulassung von Stückaktien veya Stückaktiengesetz) ile Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu'nun 8. paragrafında değişiklik yapılarak, 4. fıkra olarak getirilen hükümde belirtilmiştir. Buna göre esas sermayeye katılım, nominal değerli paylarda (Nennbetragsaktien) nominal değer esas sermayeye oranı, parça paylarda (Stückaktien) ise, payların sayısına göre belirlenir²⁹.

3. Genel Kurul Toplantılarına İlişkin Olarak Getirilen Kolaylıklar

Halka açık büyük anonim ortaklıklar göz önüne alınarak getirilmiş olan genel kurul toplantıları ile ilgili düzenlemenin, az sayıda pay sahibi bulunan anonim ortaklıklar açısından, fazla şekilci, pahalı ve dolambaçlı olması dolayısıyla pek uygun olduğu söylenemiyordu. Bu da anonim ortaklık tipini seçmekten alıkoyan nedenlerden biri olarak

²³ 27. 4. 1998 tarihli, işletmeler alanında kontrol ve şeffaflığın sağlanmasına ilişkin Kanun (Gesetz zur Kontrolle und Transparenz im Unternehmensbereich, kısaltılmış olarak: KonTraG, BGBl. I Nr. 24, tarih 30. 4. 1998, s. 786 vd.) ile, APOK. § 58 f. 2 cümle 2'deki "pay senetlerinin borsada işlem görmesine izin verilmiş ortaklık" ifadesi, "borsaya kote ettirilmiş ortaklıklar" (börsennotierte Gesellschaften) olarak değiştirilmiştir. Yine bu Kanun ile değiştirilen APOK. § 3 f. 2'de, bu Kanun anlamında borsaya kote edilmiş bir ortaklık, "pay senetleri, devlet tarafından tanınan yerlerce düzenlenen, denetlenen ve düzenli olarak oluşturulan ve de doğrudan ya da dolaylı olarak kamuya açık bulunan piyasalarda işlem gören ortaklık" şeklinde tanımlanmaktadır.

²⁴ Değişiklikten önce, esas sözleşme ile bu yetki sadece artırılabilir, ancak hiç bir şekilde sınırlandırılmıyordu, SEIBERT/KÖSTER/KIEM, Die kleine AG, 3. Aufl., Köln 1996, s. 64 vd.

²⁵ SEIBERT/KÖSTER/KIEM, s. 65.

²⁶ Lutter, aile anonim ortaklıkları ile küçük ve homojen bir pay sahibi grubu bulunan anonim ortaklıklar açısından böyle bir düzenlemenin uygun olduğunu ifade etmektedir, AG 1994, s. 429, 436.

²⁷ BGBl. I Nr. 19, tarih 31. 3. 1998, s. 590 vd.

²⁸ Kısaltılmış olarak: StückAG

²⁹ Aynı Kanun ile değiştirilen 8. maddenin 1. fıkrasında payların, ya nominal değerli paylar ya da parça paylar olabileceği ifade edilmiştir.

ileri sürülmekte idi³⁰. Bunun üzerine kanun koyucu, genel kurul toplantısına hazırlık ve toplantının yapılması devrelerinde büyük kolaylık sağlayan değişiklikler yapmıştır. Söz konusu anonim ortaklıklar için hiç uygun olmayan düzenlemenin başında, genel kurulu toplantıya çağrının, gündemin ve azınlık pay sahiplerinin karşı taleplerinin ilanının resmi bir şekilde yapılması zorunluluğu gelmekte idi. Bu nedenle APOK. § 121 f. 4'de bir istisna getirilerek, pay sahiplerinin isimlerinin ortaklıkça bilinmesi halinde^{31,32}, bunların iadeli taahhütlü mektup ile de toplantıya çağrılacakları belirtilmiştir³³. APOK. § 123 f. 1 cümle 3 ile de bu kolaylık, gündemin ve buna ilaveler yapılması konusunda azınlık pay sahiplerinin taleplerinin ilanına da sağlanmıştır. Ayrıca APOK. §§ 125-127'deki³⁴ bilgi verme ve bildirmeler de aynı şekilde yapılabilecektir. APOK. § 121 f. 4'e aykırılık halinde genel kurul kararları APOK. § 241 b. 1 uyarınca geçersizdir. Ancak bu durumda, toplantıya usulüne uygun olarak çağrılmayan pay sahibinin icazet vererek, söz konusu kararı geçerli kılma imkanı mevcuttur (APOK. § 242 f. 2 cümle 4).

Genel kurul toplantılarına ilişkin olarak yapılan bir başka değişiklik te, çağrısız genel kurul hakkındadır. APOK. § 121 f. 6'da, bugüne kadar uygulamada, özellikle şahıs unsurunun ağır bastığı anonim ortaklıklarda rastlanılan çağrısız genel kurul (Vollversammlung) açıkça hükme bağlanmıştır. Buna göre, pay sahiplerinin tamamının hazır bulunması ya da temsil edilmeleri halinde hiç bir pay sahibi itiraz etmediği takdirde, kanunun aradığı şartlara uyulmadan da genel kurulun bir karar alması mümkündür.

Bu konudaki son değişiklik ise, genel kurulda tutulan zaptın noter tarafından tasdikine ilişkin olarak yapılmıştır (APOK. § 130 f. 1 cümle 3). Bu değişiklik uyarınca, pay senetleri borsada işlem görmeyen anonim ortaklıklarda³⁵ kanunun belirli bir çoğunluğu (dörtte üç veya daha fazla) aramadığı, diğer bir ifade ile temel nitelikte olmayan kararlarda³⁶ tutulan zapıtların gözetim kurulu başkanı tarafından imzalanması yeterli olup, noter tarafından tasdikine gerek görülmemiştir³⁷.

³⁰ LUTTER, AG 1994, s. 429, 436 vd.

³¹ Tek bir pay sahibi hakkında dahi şüphe var ise, o takdirde değişiklikten önceki, kamuya yapılan bildiri usulü uygulanacaktır, BLANKE, BB 1994, s. 1505, 1508; PLANCK, GmbHRdsch 1994, s. 501, 503.

³² Burada, nama yazılı senetlerin borsada işlem gören senetler olup olmanın bir rol oynamamaktadır. Çünkü tüm nama yazılı pay senedi sahipleri pay defterine kayıtlıdır ve ortaklık açısından pay sahibi sadece pay defterine kayıtlı olan kişidir. Hamiline yazılı pay senetlerinin varlığı ya da payların senede bağlanmamış olması halinde, bulunulan taahhütler (schuldrechtliche Verpflichtungen) ile ortaklığın, pay sahiplerine ilişkin olarak meydana gelen değişikliklerden haberdar edilmesinin sağlanabileceği belirtilmiştir, bkz. LUTTER, AG 1994, s. 429, 437 vd.

³³ APOK. § 121 f. 4 uyarınca çağrının yapıldığı tarih olarak, çağrı mektubunun postalandığı gün esas alınacaktır (APOK. § 121 f. 4 cümle 1). Bu durumda tüm mektuplar aynı gün gönderilmemiş ise, son mektubun gönderildiği gün çağrının bildirildiği kabul edilecektir.

³⁴ Bu hükümler, yönetim kurulu tarafından, kredi kurumları ile pay sahiplerinin oluşturduğu birliklere ya da bazı pay sahiplerine ve gözetim kurulu üyelerine toplantı ile ilgili çeşitli bilgileri vermeye ilişkindir.

³⁵ Burada da "pay senetlerinin borsada işlem görmesine izin verilmemiş ortaklıklar" ifadesi, "borsaya kote ettirilmemiş ortaklıklar" olarak değiştirilmiştir.

³⁶ Örneğin; esas sözleşmenin değiştirilmesi (APOK. § 179 f. 2), sermayenin artırılması veya azaltılması (APOK. §§ 182 vd., 222 vd.), ortaklığın feshi (APOK. § 262 f. 1 b. 2).

³⁷ Genel kurul toplantıları konusunda yapılan değişikliklerde özellikle dikkati çeken nokta, toplantıya çağrı ile çağrısız genel kurul toplantılarına ilişkin değişikliklerde bir ayırım yapılmamasına rağmen, tutulan zapıtların noter tarafından tasdiki hakkında - kısmen de olsa - tanınan muafiyetin sadece pay senetleri borsada işlem görmeyen anonim ortaklıklar için geçerli olmasıdır.

4. Yeni Payların Yüksek Bir Bedel ile Satılması Dolayısıyla Yeni Pay Alma Hakkının Sınırlandırılması

Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu'nun, pay sahibinin yeni pay alma hakkını düzenleyen 186. paragrafının üçüncü fıkrasına bir cümle eklenerek, bu hakkın sınırlandırılması belirli şartların varlığında daha mümkün hale getirilmiştir. Söz konusu 4. cümleye göre, yeni pay alma hakkının sınırlandırılması özellikle, artırım miktarının esas sermayenin % 10'nunu geçmemesi ve ihraç bedelinin borsa bedelinin (Börsenpreis) çok fazla (wesentlich) altında kalmaması şartı ile nakdi sermaye artırımlarında söz konusu olabilecektir.

Görüldüğü üzere, bu kolaylık sadece nakdi sermaye artırımları için tanınmıştır. Kanun hükmünün ifadesi "% 10'dan fazla olmaması" şeklinde olduğu için, esas sermayenin % 10'nunun tamamı üst sınırı oluşturmaktadır³⁸. Bu sınırın tesbitinde daha önceki sermaye artırımlarının da dikkate alınması için, bunların tamamlanmış olarak ticaret siciline tescil edilmiş olmaları gerekmektedir. Borsa bedeli ile ise, borsa için tespit edilmiş resmi fiyat kastedilmektedir. Burada borsa bedeli örnek alınacak olan pay senetleri, aynı ortaklık tarafından çıkarılmış aynı türdeki pay senetleridir. Eğer sermaye artırımını ile imtiyazlı pay senetleri çıkarılacak ise, aynı ortaklık tarafından daha önceden çıkarılmış imtiyazlı pay senetleri bulunmalı ki, bunların borsa bedelleri ölçü olarak alınabilsin. Eğer ilk defa imtiyazlı pay senedi çıkarılıyor ise, APOK. § 186 f. 3 cümle 4 uygulanmayacaktır.

Pay sahibinin yeni pay alma hakkının bu şekilde sınırlandırılmasında takip edilecek usul aynen diğer sınırlandırmalardaki gibidir³⁹.

5. İşyeri Örgütlenme Kanunu Uyarınca Yönetime Katılma Konusundaki Kuralların Limited ve Anonim Ortaklıklar İçin Yeknesak Hale Getirilmesi

Değişiklikten önce, - aile ortaklığı olanlar hariç - tüm anonim ortaklıklar için üçte bir oranında yönetime katılmaya ilişkin düzenleme uygulanmakta idi. Aynı düzenleme limited ortaklıklar açısından ancak 500'den fazla işçi çalıştırma hali için geçerli idi (İÖK. §§ 76, 77). Orta ölçekli işletmeler açısından da anonim ortaklık tipini uygulamada kullanılabilir hale getirebilmek için "işyeri örgütlenme kanunu"nda bir değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğe göre, 10. 8. 1994 tarihinden sonra ticaret siciline tescil edilen anonim ortaklıklar 500'ün altında işçi çalıştırdıkları sürece yönetime katılmaya ilişkin düzenlemeden muaftırlar.

6. Diğer değişiklikler

Bunlardan bir tanesi, Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu'nun, esas sermayenin artırılması (§ 182) ile azaltılmasına (§ 222) ilişkin hükümlerindeki değişikliktir. Bu değişiklik ile, sadece oy hakkı bulunan payların sahiplerinin, genel kurulun aldığı sermayenin artırılması (APOK. § 182 f. 2) ya da azaltılması (APOK. § 222 f. 2) yönündeki kararı, özel olarak alacakları bir karar ile onaylayacakları hükme bağlanmıştır⁴⁰.

³⁸ Bu sınıra kadar olan alanda yapılacak tespit, ortaklığın ve pay sahiplerinin durumuna, çıkarılacak yeni payları borsada temin edebilme imkanına, yapılan işlemin sıklığına v. s. bağlıdır.

³⁹ LUTTER, AG 1994, s. 429, 443.

⁴⁰ Değişiklikten önce de öğretideki hakim görüş, oydan yoksun imtiyazlı pay sahiplerinin ayrı bir kararına

İkinci olarak, bir anonim ortaklığın kuruluşunda ve sermaye artırımında, denetçinin yazılı raporunu sanayi ve ticaret odasına verme ve bunu ortaklığın ya da sermaye artırımının ticaret siciline bildirilmesinde belgelendirme yükümlülüğü kaldırılmıştır⁴¹.

Son bir değişiklik te, nakdi kuruluşta gözetim kuruluna seçilen işçi temsilcisinin görev süresine ilişkin olarak yapılmıştır. Bu değişiklik sonucunda, işçi temsilcilerinin gözetim kurulundaki görev süresinin ilk genel kurul toplantısı ile sınırlı olmadığı ifade edilmiştir (APOK. § 31 f. 5).

Kısaltmalar

AG	: Aktiengesellschaft
ALOK	: Alman Limited Ortaklıklar Kanunu
APOK.	: Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu
Aufl.	: Auflage
b.	: bent
BB	: Betriebs-Berater
BGBI.	: Bundesgesetzblatt
Bkz.	: Bakınız
GmbH	: Gesellschaft mit beschränkter Haftung
GmbHRRdsch.	: GmbH-Rundschau
DB	: Der Betrieb
DStR	: Deutsches Steuerrecht
f.	: Fıkra
İÖK.	: İşyeri örgütlenme Kanunu (BetrVG)
N.	: Numara
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
Nr.	: Numara
s.	: Sayfa
vd.	: ve devamı
v. s.	: vesaire

gerek olmadığı yönünde idi, bkz. LUTTER, AG 1994, s. 429, 446.

⁴¹ Çünkü bu raporlar herhalükarda ticaret siciline verildiği ve ilgili olan her kişinin ücretsiz olarak incelemesine açık tutulduğu için, uygulamada sanayi ve ticaret odasındaki inceleme imkanından pek faydalanılmıyordu. Bu durum da söz konusu yükümlülüğü gereksiz hale getirmiştir.

Kaynaklar

BAUMBACH/HUECK : GmbH-Gesetz, 16. Aufl., München 1996.

BLANKE, Gernot : Private Aktiengesellschaften und Deregulierung des Aktienrechts, BB 1994, s. 1505-1512.

CLAUSSEN, Carsten P. : Die vier aktienrechtlichen Änderungsgesetze des 12. Deutschen Bundestages Reform oder Aktionismus ?, AG 1995, s. 163-172.

CLAUSSEN, Carsten P. : Wie ändert das KonTraG das Aktiengesetz, DB 1998, s. 177-186.

HAHN, Jürgen : "Kleine AG", eine rechtspolitische Idee zum unternehmerischen Erfolg, DB 1994, s. 1659-1665.

HUECK, Götz : Gesellschaftsrecht, 19. Aufl., München 1991.

KINDLER, Peter : Die Aktiengesellschaft für den Mittelstand - Das Gesetz für kleine Aktiengesellschaften und zur Deregulierung des Aktiengesetz, NJW 1994, s. 3041-3048.

LUTTER, Marcus : Das neue "Gesetz für kleine Aktiengesellschaften und zur Deregulierung des Aktienrechts", AG 1994, s. 429-447.

LUTTER, Marcus : Die kleine Aktiengesellschaft - ein Angebot an die Praxis, FS Vieregge, s. 603-616.

PLANCK, Marina : Kleine AG als Rechtsform-Alternative zur GmbH, GmbHRRdsch. 1994, s. 501-505.

PRISTER, Hans-Joachim : Die kleine AG - ein neuer Star unter den Rechtsformen?, BB 1996, s. 333-338.

SCHMIDT, Karsten : Gesellschaftsrecht, 3. Aufl., Köln. Berlin. Bonn. München 1997.

SEIBERT, Ulrich/

KÖSTER, Beate-Katrin/

KIEM, Roger : Die kleine AG, 3. Aufl., Köln 1996.

SPINDLER, Gerald : Deregulierung des Aktienrechts ?, AG 1998, s. 53-74.

YANLI, Veliye : Stichwort: Der Beirat der GmbH, DStR 1991, s. 1352-1355.